

Judith Herzberg & Ab Westervaarder

Een briefwisseling over *Het groot instinkboek*

Judith Herzberg (1934) is dichtster en toneel- en scenarioschrijver. In 2018 werd ze bekroond met de Prijs der Nederlandse Letteren. Ook daarvoor ontving ze al vele prijzen, zoals de Jan Campert-prijs (1981, voor de dichtbundel Botshol), de Prijs der Kritiek (1982) en de Charlotte Köhler-prijs (1988), beide voor Leedvermaak (verfilmd door Frans Weisz, die in 1981 ook al haar scenario Charlotte had verfilmd), de Nederlands-Vlaamse Toneelschrijfprijs (1989, voor Kras), en natuurlijk de Constantijn Huygensprijs (1994) en P.C. Hooftprijs (1997), beide voor haar gehele oeuvre.

Ab Westervaarder (1927-1989) was de vader van Het groot instinkboek, dat integraal op VertaalVerhaal te vinden is. Erna Booij, zijn weduwe, schreef aan Judith Herzberg: ‘Indertijd heb ik veel bewaard. Intussen weet ik dat “dingen” voor mij weinig bijdragen aan herinneringen aan een overigens mooie periode. En nu ik opnieuw aan het verhuizen ben, ruim ik op. En post probeer ik, als er privégevoelens of iets dergelijks instaan, terug te sturen aan de schrijver ervan. In mijn ogen vallen uw en Abs brieven onder dat “privé”.’ VertaalVerhaal is beiden dankbaar voor de inblik in deze persoonlijke correspondentie.

Een briefwisseling over *Het groot instinkboek*

11 maart 1984
Ramat Gan

Beste Ab Westervaarder,

Alweer vrij lang geleden kreeg ik van de Vereniging van Letterkundigen een bijlage bij hun bulletin (1980, nr. 1). GROOT INSTINKBOEK heette het en het was overgenomen uit *Van Taal tot Taal* juni en december 1979.

Ik ben geen ondertitelaar, maar ik houd me wel af en toe bezig met vertalen. Nu woon ik sinds een half jaar meer in Israël dan in Nederland en mijn grootste angst is dat ik van mijn taal vervreemd. Ook krijg ik niet álles wat naar mijn Amsterdamse adres gestuurd wordt, doorgestuurd.

Mijn vraag aan u is of er een nog groter Instinkboek in de maak is dan dit prachtige kleine, en/of er misschien al meer van dit soort brochures verschenen zijn – kortom, het boekje smaakt zo zeer naar meer dat ik graag weten wil of er meer ís. Ik zal, als blijkt dat dit briefje u inderdaad bereikt, proberen wat notities over vertalen voor u op te schrijven. Nr. 1 is over het woord *gun*, dat bijna altijd met *geweer* vertaald wordt, terwijl het vaak zelfs zichtbaar over een *pistool* of *revolver* gaat. Nou ja. Ik weet natuurlijk niet of dit u bereikt.

Mocht u tijd hebben me te antwoorden dan zou ik daar heel blij om zijn.

Met vriendelijke groet,
Judith Herzberg

Hilversum, 26 maart 1984

Beste mevrouw Herzberg,

Uw erg vriendelijke brief liet me voor de zoveelste maal schrikken van de gevolgen van mijn Groot Instinkboek sedert mw. Christine Obermann een aantal jaren geleden de moeite heeft genomen een aantal van mijn opmerkingen in de vorm van een echt woordenboekje te gieten.

Na vertalers, Eurocraten, ministeries en universiteiten blijken dus nu ook al letterkundigen zich iets van mij aan te trekken. En het begon allemaal zo onschuldig: een op onregelmatige tijden verschijnend velletje met wat opmerkingen aan collega's, met geen ander doel dan het voorkomen van wat hardnekkige fouten in de teksten die ik als eindredacteur dien te corrigeren. De pompeuze titel Groot Instinkboek was voor mijn collega's ook al een aanduiding dat het niet ging om zwaarwegende zaken, maar om een wat speelse benadering van het vak van televisie-vertaler, hier en daar opgesierd met een pestklein schandpaaltje.

Om u een indruk te geven van hoe het er eigenlijk uitzag, sluit ik twee afleveringen bij. Hoewel ik aantekeningen genoeg heb om nog een aflevering of drie,

vier te maken, is er al enkele jaren geen nieuwe aflevering verschenen. Voor een deel komt dat doordat het grote aantal meelezers over mijn schouder me wat benauwt.

Kortom, het is en was niet mijn bedoeling om te komen tot een Universeel Instinkboek met eeuwigheidswaarde. Dat zou meer op de weg liggen van *Van Taal tot Taal*, en misschien ook zijn bij de redactie daarvan aanvullingen welkom. Als ik zelf weer een of meer afleveringen zal produceren, zal ik u die zeker toesturen.

Met vertalersgroet,

hoogachtend,
Ab Westervaarder

Ramat Gan, 9 april 1984

Gekke Ab Westervaarder (dat durf ik, omdat ik zo ver weg zit), Begrijpt u niet dat het voor mij even idioot, benauwend en bedreigend is onder de 'letterkundigen' te worden ingedeeld als het voor u is dat er belangstelling is voor het 'groot instinkboek'? Ik weet niet goed hoe ik uit wil leggen wat een onzin dat soort angst is – het is toch allemaal *proberen*?

Maakt u toch s.v.p. die drie, vier afleveringen waar u nog materiaal voor heeft want aflevering XII en XV zijn heel erg leuk. Ik zeg expres 'leuk' om u niet af te schrikken. Heeft u er nog meer? XIII, XIV b.v.? Ik durf zo veeleisend te zijn doordat ik eerst zo bedroefd werd over uw brief, mezelf herkende in de manier waarop u bang bent dat erkenning verlamvend zou werken.

Nou ja. Ik hoop dat u niet weer schrikt van dit briefje, het is alleen bedoeld om u heel hartelijk te bedanken en om u te bedelen om méér.

(Heeft u al ergens *het* is je broer voor *he is your b-* en niet *hij* is je b.?)

Ik zou bijna, om u te plagen een bibliotheek uitgave willen maken van uw teksten, met goud op snee op leer of zo!

Nu weet ik opeens niet meer of ik deze kan versturen. Ik ken u niet. Misschien wordt u boos? Hoor ik dat nog eens van u als u even tijd hebt?

Met heel veel dank en vriendelijke groet,

Judith Herzberg

Of Ab Westervaarder 'nog eens even tijd heeft gehad' om van zich te laten horen, weten we niet, want het laatste bericht in de briefwisseling waarover VertaalVerhaal beschikt dateert van vijf jaar later, 1989, ook het jaar waarin hij overleed. Het staat op een ansichtkaart die Judith Herzberg hem stuurde met aan de achterzijde de opdruk 'Keizersgracht hoek Reguliersgracht' (gefotografeerd door F.A.H. Bloemendal), maar deze locatie strookt uiteraard niet met het afgebeelde Amsterdamse stadsgezicht:

Amsterdam, 25-2-1989

Beste Ab Westervaarder,

Deze kaart, dacht ik, zal wel aan u besteed zijn want u *geniet* toch ook een beetje van fouten en vergissingen, of niet?

Ik ben heel erg blij met het mooie Instinkboek. 't Bezwaar is dat het niet alfabetisch* is dus dat ik niet gauw even iets er in kan opzoeken.

Cheesecake is in het Duits *Käsetorte*. Dat is omdat ze witte kaas = kwark ook zo noemen. Wij niet? En flannel, dat is toch heel glad, terwijl bij kamgaren de draden duidelijk zichtbaar zijn. Dit zijn huishoudelijke details. Is dit boek ergens te koop? Ik ken zoveel mensen aan wie ik het graag zou willen geven! Intussen ben ik er zelf erg blij mee. Wou dat er ook zo iets bestond voor vertalers uit het Duits. Heeft u wel eens heel lang nagedacht over het woord *care*, dat vind ik zo prachtig door de combinatie van betekenissen.

Dag,
Judith Herzberg

*dit is zeker fout gespeld. Ik ben een beetje bang voor u merk ik.